

Sanghaj modernista építésze

Hudec László (1893–1958)

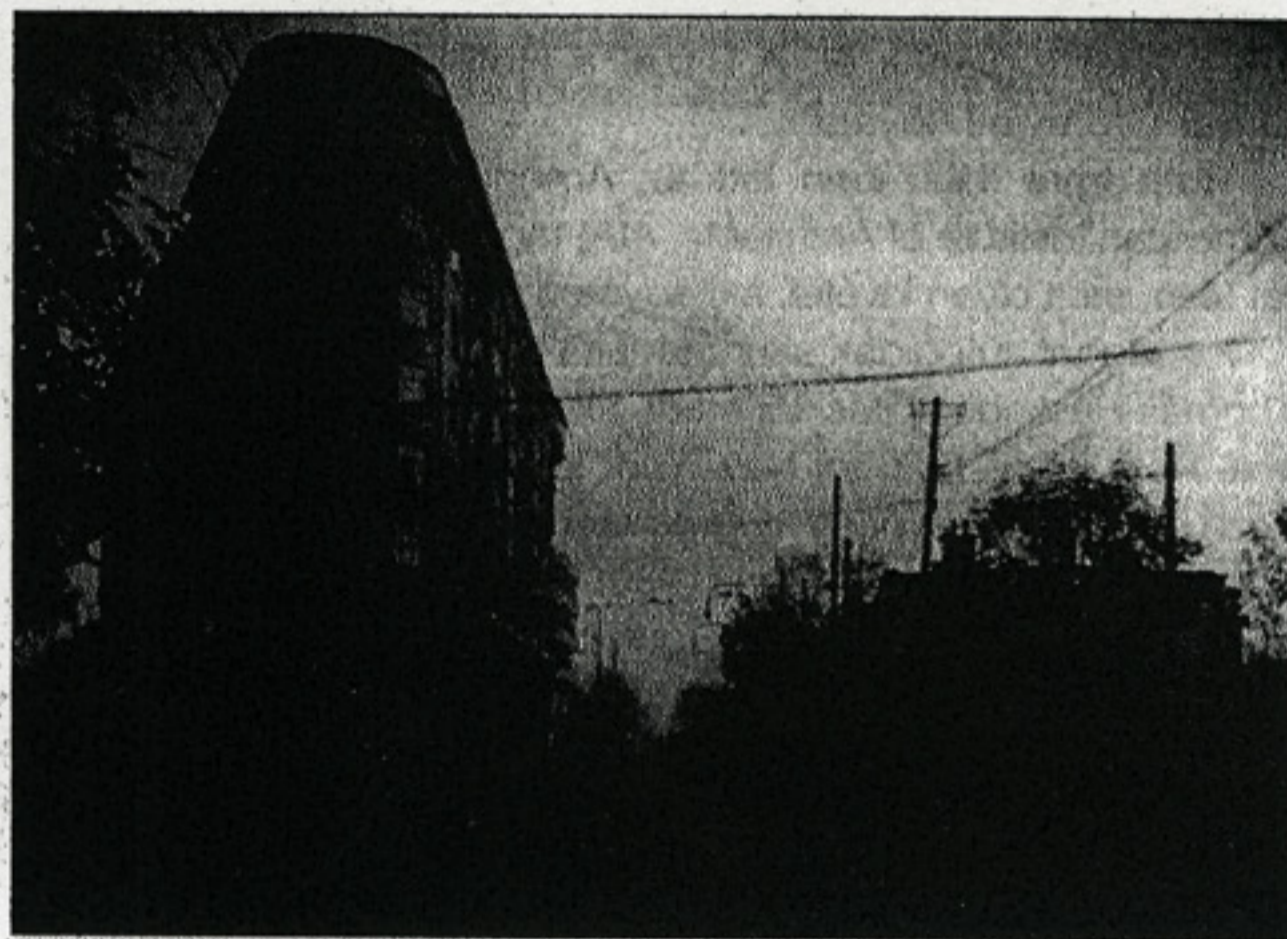
A felvidéki születésű, Budapesten tanult építész, Hudec László munkásságát itthon alig ismerik, de Ázsiában annál jobban, mivel az ő nevéhez fűződik Sanghaj építészeti modernizációja. Halálának 50. évfordulójára – éppen a MÉSZ javaslatára – a sanghaji Magyar Konzulátus kiállítást tervez.

„1920. JANUÁR 28., 27DIK ÉVES SZÜLETÉSNAPOMON A PASSPORT RÉSZÉRE VETT FÉNYKÉP”
© HUDEC HERITAGE PROJECT

PARK HOTEL, SANGHAJ, 1932

NORMANDIE APARTMENT BUILDING, SANGHAJ, 1924

Hatgyermekes család első gyermekeként született 1893. január 8-án Besztercebányán. Édesapja is építőmester volt: saját erejéből küzdötte fel magát tanult mérnökké, jómódú építőipari vállalkozóvá. 1900-ban alvállalkozóként részt vett a pesti kisközponti építésében. Fia, Hugyec (angolosan: Hudec) László a Budapesti Műszaki Egyetemen tanult 1911-14 között, és 1916-ban már a Magyar Királyi Építészakadémia tagja volt. Ugyanebben az évben kikerült az orosz frontra és ott fogságba esett. 1918-ban a hadifoglyokat Oroszország belsejéből a kínai határhoz közeli Habarovszkba vitték a transzszibériai vasútvonal építésére. Az 1917-ben kitört forradalom kaotikus állapotait kihasználva Hudec három társával együtt megszökött a táborból, és Kínába menekült. Jó pillanatban érkezett Sanghajba: a város óriási gazdasági fejlődés előtt állt, Hudec, a frissen végzett építész szinte azonnal el tudott helyezkedni. Már 1918-ban műszaki rajzoló állást kapott az ott működő amerikai Rowland Curry irodájában. A nyüzsgő, kozmopolita, más kultúrára nyitott és befogadó városban hamar karriert csinált, 1925-től önálló építészirodát vezetett. A nyugati modern építészet egyik élharcosa lett Kínában, a modernizálódó életfelfogás közvetítője, épületei magas minőségben teremtették meg egy Kínában addig kevésbé ismert kultúra és életmód kereteit. A két és félmillió Sanghajban az 1920-as évektől sorra épültek a középületek és a nyugati életformát biztosító lakóházak. Hudec kórházat, színházat, mozi és templomokat, magánrezidenciákat és banképületeket tervezett, először a Kínában élő külföldiek, majd a meggazdagodó kínai felsőbb osztályok megrendeléseire. Gyakran járt Európába – főként Németországba, felesége szülőföldjére – és folyamatosan tájékozódott az újabb építészeti eredményekről, európai gyártók szállították épületeihez a legkorszerűbb technológiákat. Nyitott, konvenciókhoz nem kötődő személyisége, tehetsége és a modern építészet iránti vonzódása révén sorra jöttek a megrendelések a gyorsan gazdagodó sanghaji pénzemberek köréből. „A helyi pénzügyi és társadalmi burzsoázia tagjai nem keresik a

díszítés és az ornamentika meghatározott formáiban önmaguk reprezentálásának lehetőségét. Ők egyszerűen modern épületeket kérnek (bármilyen stílusúak legyenek is), hogy ezek tükrözzék a gazdaság és kultúra modernizációs folyamatához való tartozásukat, hiszen ők ebben látják a maguk jelentőségét. Minthogy nem kötődik stilisztikai előképekhez, Hudec elég tág teret talál a kínai megrendelőknek tervezett műveiben, hogy folytassa saját kutatásait egy személyes építészeti nyelv irányába. Az esztétikai és formanyelvi készlet, melynek közvetítésével Hudec inspirációit a kínai modernizmuson belül megvalósítja, az 1920-as évek közép-európai építészetéhez, különösen a német expresszionizmus sajátos vonulatához kötődik, amely Hamburgban és környékén terjedt el Fritz Schumacher és Fritz Höger munkái révén. Ez az építészeti megközelítés a gótikus hagyomány korszerű újraértelmezésén alapult, jellemzője a sötét tónusú téglahomlokzatok alkalmazása, a részletek expresszionista kidolgozása, s hogy távol tarja magát a kor avantgárd mozgalmainak redukcionista és absztrakt tendenciáitól (Le Corbusier és az Esprit Nouveau, Bauhaus). A kínai városokban az észak-német expresszionista építészeti nyelv modernnek számít, de még teljesen ismeretlen. Eltérően a széles körben használt sok történeti eredetű stílusmegközelítéstől, ez a formanyelv a modernitás és eredetiség ízét adja. A tervek kínai megrendelői megengedhették maguknak, hogy eltérjenek koruk sanghaji építészetének klasszicista, túldíszített vagy egzotikumát hangsúlyozó főáramától. Egy nagyon is gyakorlati szempontból Hudec az észak-német expresszionista építészeti tekinthette a legmodernebb és legmeggyőzőbb stílusirányzatnak, mert a sötétre égetett téglát a legalkalmasabb homlokzatburkoló anyagnak minősült Sanghaj klímáján: bírja a nedvességet, nem tesz kárt benne az eső és a fagy, ellenáll a hőmérsékletingadozásnak és végtelen variációt tesz lehetővé a homlokzatok kialakításánál” – írja olasz monográfusa és kutatója, Luca Ponceletti (részlet az Országépítő 2007/3-4. számában megjelent írásból, fordította: Z. Tóth Csaba).

1941-ig 37 épületet tervezett Sanghajban: kórházat, templomot, színházat, mozit, egyetemet, lakóházakat. Az ő nevéhez fűződik a 20. század első felének legmagasabb sanghaji épülete: az 1932-ben emelt, 83,8 méter magas, 22 emeletes Joint Savings Society Building (ma Park Hotel) a két világháború között London és Tokió között a legmagasabb épületnek számított. Tetején éjszakai bár, a tetőteraszán szabadtéri táncparkettet rendeztek be. Több nagyszabású mozipalotát épített, például a Grand Cinema vagy a Deluxe filmszínházakat, a Paramount báltermet és színházi épületet. A Grand Theatre 2.400 férőhelyes színházépülete a város egyik nevezetessége lett. Az 1938-ban tervezett sanghaji családi házában működik ma a városi főépítész irodája és a sanghaji városi tervezőintézet. Az 1929-es Cathay (ma: Béke) szálló háromszög alakú épületének folyó felé eső tornya jellegzetes kínai motívumokat tartalmaz.

Hudec maga köré gyűjtötte a Sanghajban élő – a náciizmus elől menekülő, egyre szaporodó – magyarokat, megalapította szövetségüket, melynek elnöke lett. (Az egyik neves menekült például a 20. századi modern magyar művészet nagysága, az 1936-ban érkező, szürrealista-expresszionista festőművész, Román György volt.) Tevékenysége elismeréséül 1942-ben Hudecet tiszteletbeli konzullá nevezték ki. 1947-ben azonban, a kínai forradalom kitörése után az új rezsim az építészet bebörtönözte, irodáját államosította. 1948-ban sikerült kijutnia Kínából, feleségével először Svájcba ment, majd – mivel az egyre inkább szovjet befolyás alá kerülő Magyarországra nem mert visszajönni – amerikai állampolgárságért folyamodott. Közben részt vett abban a négy évig tartó kutatásban, amit XII. Pius felkérésére egy régészekből, építészekből és teológusokból álló nemzetközi csoport végzett Rómában, a Szent Péter bazilika alatt, ahol Szent Péter sírját próbálták azonosítani. Az ásatások befejeztével Hudec Kaliforniába költözött, itt halt meg 1958. október 26-án.

„Áttekintve alkotásokban gazdag pályafutását, nehezen szabadulunk a sajnálkozás érzésétől, hogy sorsának rendelete folytán ezt a szokatlanul termékeny munkásságú életet nem hazájában tölthette le, s ilyenformán eredményeivel nem

GRAND THEATRE, SANGHAJ, 1934

a magyarországi építészet értékeit gyarapíthatta; mindennek dacára kiemelkedő alkotó tevékenysége a magyar építészek életrajzainak galériájában így is előkelő helyet biztosít számára” – zárja Hudecre emlékező írását id. Kotsis Iván a Magyar Építőművészet 1971/3. számában.

Most, halálának félszázados évfordulóján, a sanghaji Magyar Főkonzulátus az OKM támogatásával Hudec-évet kezdeményez, mellyel emléket kíván állítani az építész életművének és megerősíti Magyarország kulturális értékhorozó szerepét a kínai közvéleményben. A tervek között szerepel egy kiállítás, mely 2008. június 7-én, a kínai kulturális örökség és műemlékvédelem napján nyílik, egy életrajzi album angol és kínai nyelven, valamint egy dokumentumfilm készítése Hudec életéről. A programhoz különféle kínai magyar együttműködési projektek csatlakoznak, elsősorban a város-építészet és a műemlékvédelem témáiban, illetve több diákcsere akció, ösztöndíj, hallgatói vagy oktatói együttműködés a sanghaji és budapesti építészekarok között.

(Összeállította: Götz Eszter)

HUDEC CSALÁDI HÁZA, SANGHAJ, 1931-35

CURRY IRODÁJA, 1920 SANGHAJ, AZ ALSÓ KÉPEN KÖZÉPEN HUDEC LÁSZLÓ
© HUDEC HERITAGE PROJECT

KÖSZÖNJÜK A HUDEC HERITAGE PROJECTNEK, HOGY LEHETŐVÉ TETTE A MAGYARORSZÁGON MÉG NEM PUBLIKÁLT FOTÓK KÖZLÉSÉT